

PTUJSKI LIST

Stane:

Za celo leto K 15—
za pol leta 7:50
za četrt leta 3:80
za 1 mesec 1:30

Posamezna številka 40 vin.

Uredništvo in upravnništvo je v
Ptuju, Slovenski trg 3 (v starem
rotovžu), pritličje, levo.

Rokopisi se ne vrnejo.

Politično gospodarski tednik.

Štev. 29

Ptuj, 12. oktobra 1919

I. letnik

Jugoslovanska demokratska stranka priredi v nedeljo, dne 12. oktobra 1919 v „Narodnem domu“ velik manifestacijski shod.

Shod se vrši ob 3. uri popoldne v veliki dvorani „Narodnega doma.“

Govorijo poslanci iz Slovenije, Hrvatske in Srbije.

V nedeljo nas posetijo narodni predstavniki iz Srbije, Hrvatske in Slovenije.

Poročali nam bodo o političnih dogodkih zadnjih mesecev. — Srčno pozdravljamo narodne predstavnike. — V prvi vrsti velja pozdrav seveda srbskemu in hrvatskemu zastopniku. Prepričati se morata, da sta med nami v resnici doma, da vlada v troimenem narodu v istimi edinstvo, za katerega bomo na shodu manifestirali. Toraj srčno „dobro došli.“

Po shodu v „Narodnem domu“ se vrši pri Bračič-u „vinska trgatev“ od 4. ure popoldne naprej.

Koncert se vrši v nedeljo, dne 12. oktobra 1919 ob 8. uri svečer v „Nar. domu.“ Udeležbe se ga tudi naši narodni predstavniki iz Srbije, Hrvatske in Slovenije. — Narodno občinstvo vabimo na polnoštevilno udeležbo.

V spomin slovenskemu legijonarju Francu Štraklu Br. Rozbaud.

14. septembra je bilo leto, ko je Dunavska divizija aktivno posegla v borbo zadnje, tako sijajno uspele ofenzive na solunski fronti.

V 9. polku te divizije in sicer v 4. četi 1. bataljona, kjer so bili sami legijonarji, nas je bil tudi kak desetek Slovencev, ki smo takrat prvič stopali z našimi brati Srbi „rame uz rame“ v borbo proti slovanskim izdajicam Bolgarom. Ko so zagrmeli topovi na vsej črti, smo z nervozno napetostjo zasledovali potek borbe, zavedajoč se nje velikanskega pomena za našo bodočnost.

Iz tisoč in tisoč slovanskih, po svobodi koprnečih src se je takrat dvigala vroča molotiv k Pravičnemu za zmago, in tisoč in tisoč trdih slovanskih pesti je navdušeno vzdignili orožje za „pravdu i slobodu.“

Veličastni in nepozabni so bili ti trenutki. Iznad Kajmak-Čalana je orila zmagoslavno pesem po Balkanu, prišel je čas obračuna za naše tisočletne tlačitelje.

15. septembra je padlo „Dobro polje“ in „Sokol“, najtežji bolgarski položaj, prirodna trdnjava, o katerem je sam Mackensen trdil, da je ni mogoče zavzeti. Vendar kosovskim junakom ni nič nemogoče. Pet mukepolnih stoletij je minulo od one usodepolne bitke na Kosovem polju, a Srbini ni izgubil vere v „pobedo“, moral je zmagati, ker je veroval.

16. septembra zjutraj so bili že vsi položaji desno od nas prazni, le pred nami so se še držali Bolgari in Nemci, da omogočijo, kolikor se je še dalo, reden umik.

Naša četa, pod večjim vodstvom kapetana Milisava Bojiča, rodom Črnogorca, je bila v prvem borbenem redu, v strelskih jarkih prve linije. Bližal se je odločilen trenutek. Ob tretji uri popoldne je utihnila sovražna artilerija in malo nam je odleglo. Ob štirih je prišlo povelje za napad. Drugi vod se vzdigne in skoči iz strelskih jarkov; mrtvaške reglje zaregljajo in iz globokih, betoniranih „fukslohov“ se vsiplje svinčena toča. Vod se

je moral vrniti. „Bugar, ne dá zlahka. A naš Bojić tudi ne dá, zaprosi še enkrat artilerije, da vsaj za pol ure obrne vse cevi na položaj pred nami. In granate padajo, da se trdi macedonski kamen kreše. Na naše razburjene živce je ta muzika uplivala pomirljivo, drugače so se menda o tem trenutku počutili Bolgari in Nemci, na katere se je vpisala ta debela toča. Točno ob 1/25 uri potihnejo topovi, naš kapetan pa vzklikne: „Napred, junaci, juriš, urá!“ In četa dobrovoljcev se vzdigne kakor en mož — urá.“ In strojnice spet zaregljajo, vendar to pot ni časa za premišljanje. Kadar ti Srbini vikne „napred“, takrat se pač gre napred, pa kakor Bog dá. Komu kapa, komu šaka, tako filozofira srbski vojak.

Drvim naprej, svinčenke „gadno“ sikajo „Fantje, nič se ne bojte, korajžni bodite“, tako slišim nekoga klicati v pristnem prleškem narečju. Ozrem se in vidim našega šaljivca Franca; v roki drži kakor vile dolgo francosko tromelko z nasajenim bajonetom, iz torbe pa mu gleda klarinet, njegov zvesti drug; urnih korakov jo ubira za nami. Pogledam ga začudeno in si mislim, srečen si, ko niti v tako kritičnem momentu ne zgubiš ravnotežja. Še par trenutkov in že smo v neprijateljskih strelskih jarkih. Bolgari so se sicer iz druge linije pripravljali za protinapad, vendar naš brzi in silni naskok jih je presenetil; v divjem begu so se umaknili, iz borbe. Kdor ni utegnil pobegniti, se je skrtil v „fukslohe“; prigovarjali smo jim sicer, naj se predajo, česar pa niso hoteli storiti, mi pa tudi nismo imeli vzroka, da jim prizanesemo; bomb smo imeli dovolj na razpolago. Ujeli smo samo pet Bolgarov.

Četa se je nato razvrstila po zavzetih strelskih jarkih. Težek kamen se nam je odvalil od srca, vendar prav veseli nismo mogli biti, kajti pogrešali smo marsikaterega dragega tovariša, ki je še pred par trenutki bil zdrav in čil v naši sredini. Izgubili smo trinajst mrtvih in sedemnajst ranjenih.

Iščem Franca — ni ga. Povprašujem pri tovariših, nobeden ne ve za njega. Grem nazaj, bolničarji nosijo ranjence, med ranjenci

ga ni, nekam tesno mi prihaja, ogledam si še ostale, ki so tako mirno v travi ležali, in zagledam klarinet, ki moli iz torbe. Hitro se obrnem, ne smem si pokvariti tistega lepega spomina, ko je tako samozavestno zaklical: „Fantje, korajžni bodite!“

Tisto noč nisem mogel spati, čeravno sem bil hudo utrujen. Pridružil sem se tovarišem, ki so okrog ognja sedeli in kuhali kavo. Bila je topla jesenska noč. Mesec je bledikavo osvetljeval divjeromantično macedonsko pokrajino, globoko pod nami je šumel gorski potok, v daljavi pa je včasih švignila v temo raketa. Tiho smo sedeli okrog ognja, zatopljeni v misli. Da je bil Franc med nami, ne bili bi povešali glav, glasna in vesela bi bila naša družba, zato bi bil že on preskrbel, ki je bil duša naše družbe. Mogoče bi bil celo vzel v roke klarinet, ter zasviral Bolgarom njih ljubljenko „Volga, Volga mat rodnaja“, kakor je prej često nam zasviral, kadar je bil posebno dobre volje. In kadar ga je Gjuro spremljal na harmoniko in sta zasvirala kako okroglo slovensko, takrat si čisto pozabil na svojo okolico in svoje skrbi, zdelo se ti je, da si doma tam kje v ljutomerskih gorah pri čaši jeruzalemčana, tam kjer stoji Štraklov dom.

Celi dve leti nam je bil Franc neločljiv drug. Navadili smo se na njegov klarinet, katerega je rešil preko avstrijske fronte v Rusijo, in na njegovo šegavo nprav, da ga nismo mogli nikjer pogrešati. In ko ni bilo ne klenka ne cvenka v žepu, kar je bilo v Rusiji na dnevnem redu, tedaj smo šli k Francu, da nas spravi v dobro voljo.

Rusi, ki strastno ljubijo „svirko“ in ples, so ga pri vsaki priliki vabili k sebi in ga gostili, kar je včasih prišlo tudi nam v prid.

Na dolgi in mučni poti preko Arhangeljska pri Severnem ledenem in Atlantskem oceanu v Angleško in potem dalje preko Francoske, Italije in Grške na solunsko fronto nikdar ni zgubil korajže. Vedno nam je zatrjeval: „Le čakajte, še v Ljubljani vam zasviram.“

Tudi divja Macedonija je slišala njegov

Gospodarstvo.

Nekaj besed o sladkanju vinskega mošta.

Pri vremenskih razmerah, kakoršne imamo letos, ni razvoj grozdja vedno tak, da bi pridelek zadovoljil želje pridelovalcev, odnosno uporabnikov. Tu in tam je treba umetno zboljševati seveda v okviru še sedaj veljavnih zakonov. Ima mošt premalo sladkobe, tedaj se ga lahko zboljša z navadnim belim sladkorjem. Za letošnji pridelek se naj vzame po potrebi 2 do 5 kg sladkorja na 1 hl mošta. Na ta način se bo zdatno zboljšala njegova kakovost; uporabljati več kakor 4 kg na 1 hl pa se ne priporoča, sicer bi prevladoval pri vrenju nastali alkohol druge snovi v vinu; posledica bi bila neprijeten okus. Prejšnje avstrijske oblasti niso sploh dovoljevale uporabiti več kakor 4 kg sladkorja na 1 hl mošta. Tudi se ne priporoča pri moštih, ki jih je treba sladkati, zvišati sladkobo nad 18%. S 5 kg sladkorja na 1 hl mošta zvišamo sladkobo za 6%, to se pravi, dodamo n. pr. moštu, ki ima naravne sladkobe 10 stopinj na hl 5 kg sladkorja, tedaj smo mu zvišali sladkobo na 16% ali stopinj, izraženih po klosterneuburški moštni tehtnici. Za sladkanje mošta namenjeni sladkor je rastopiti v moštu in ne v vodi. Hitro se raztopi, če se ga obesi v snažni pletenjači v mošt pedenj pod površjem. S sladkorjem zboljšan mošt da okusnejše, močnejše in stanovitnejše vino, ki je tudi, kar se kisline tiče, milejše, kakor enak nesladkan pridelek, kajti iz sladkorja nastali alkohol povzroča močnejšo izločitev vinskega kamna, torej kisline. Oslajen pridelek pa se ne sme imenovati pristen, naraven ali na način, ki bi izključeval domnevanja, da je bil sladkan. Sladkati se sme le, ako to oblast dovoli. Letos je po naredbi poverjenišva za kmetijstvo dovoljeno oslajati mošt v celi Sloveniji. Za sladkor v ta namen pa je bilo prositi potom občinskih uradov ali kmetijskih podružnic pri slovenski kmetijski družbi v Ljubljani. Ker se bodo pa tudi druge potrebščine kakor: galica, žveplo, umetni gnoj, razno orodje, semena itd. oddajale le potom kmetijske družbe in njenih podružnic, se nujno priporoča, da se osnje v vsaki župniji kmetijska podružnica in da pristopijo vsi kmetovalci k tej družbi ter da čitajo družbeno glasilo „Kmetovalec.“ Potem bodo tudi vedeli, kam je vlagati prošnje za

veseli klarinet. Celo leto (1917—1918) smo skupaj preživotali v strelskih jarkih na solunski fronti. Kadar je bila četa v rezervi, takrat je Franc živel. Njegova francoska čutura z dvema litroma je bila vedno polna rdečega grškega vina; stikal je od baterije do baterije, dokler ga ni našel. In takrat je sviral klarinet in pela harmonika, kakor da se ženi kak macedonski beg; mlajši tovariši so zaplesali kolo, ostali da smo se divili idilični sliki ter za trenutke pozabljali, da smo na fronti.

Tudi pri častnikih je bil Franc zaradi svoje šegavosti zelo priljubljen. Včasih jim je moral po cele noči svirati, in ko se je zjutraj vračal, mu je bila šajkača okrašena s francoskimi petaki.

Tako nam je naš vedno veseli in šegavi France pripravil marsikatero veselo urico, ter nam preganjal težke skrbi.

Danes pa, ko smo razbili železna vrata, ter si napravili prosto pot k ljubim svojem, danes, ko smo tako blizu — cilja, danes Franca — ni več. Padel je kot žrtva za tiste svete ideale, za katere se je prelilo v tej gigantski borbi toliko slovanske krvi, padel je kot žrtva za „pravdu i slobodu“ svojega toli teptanega in zaničevanega plemena.

V bližini opustošenega macedonskega sela Budimirce, pod visoko sivo skalo, ki nosi podobo sv. Mihaela, naslikano od ruskih vojakov, ki so se na solunski fronti borili za „Slavjanstvo“ počivajo njegovi zemeljski ostanki. Bodi Ti lahka zemljica slovanska, dragi Franc!

Vas pa, dragi roditelji in sorodniki Francetovi, naj tolaži dejstvo, da ste tudi vi položili svojo žrtev domu na oltar.

to in ono in bodo tudi dobili pravočasno zahtevano blago, ako bo na razpolago.

Zupanc.

Dopisi.

Iz seje mestnega sosveta dne 8. oktobra 1919. Odobri se zapisnik zadnje seje. Vzame se na znanje poročilo, da je vlada odobrila obvezo mestne občine glede prispevkov za deško meščansko šolo ter za obrtno in trgovsko nadaljevalno šolo za dobo 2 let. Vladnemu komisarju se da pooblastilo, da imenuje v zdravstveni sosvet poleg mestnega zdravnika še enega zdravnika in po enega zastopnika hišnih posestnikov in najemnikov. Dovolj se podpore 100 K za akcijo za pobijanje prostitucije in veneričnih bolezni ter 3000 K za tehniški visokošolski fond. Mestnim uslužbenecem se dovoli draginjska doklada v dosedanji izmeri do nadaljne ureditve. Za mestni urad se sklene nerazdeljena uradna doba od 8. do 14. ure, stranke se sprejemajo samo od 9. do 11. ure. Prošnja pekovskih mojstrov za zvišanje cen kruha in peciva se odkloni s povdarkom, da ptujski peki nimajo večjih stroškov nego n. p. mariborski, ki izhajajo z dosedanjimi cenami. Istotako se odkloni prošnja mesarjev. Zahteva se ostra kontrola, da se te cene res tudi držijo, ter strogo kazni zoper oderuha. Ako n. pr. mesar kupi vola po 5 K za kg žive teže in proda kožo po 30 K, tako da za samo kožo dobi že tretjino volove cene nazaj, potem res ni povoda za zvišanje cen mesu. Rešijo se prošnje za obrtne koncesije in za podelitev domovinske pravice. Izvoli se posebni obrtni trgovski odsek, ki bo v bodoče reševal koncesijske zadeve razen gostilniških koncesij. Glede domovinstva za tuje državljane se opozarja na vladno naredbo, ki prepoveduje podelitev domovinske pravice tujim državljanom, dokler se ne uredi vprašanje državljanstva. Zapisnik zadnje seje kuratorija Dijaškega doma in Mladike se vzame na znanje, ter se odobrijo predlogi glede imenovanja nadzorovalnega osebja v obeh zavodih. Odobri se vloge na vlado za železniško zvezo Ptuj-Radgona. Ako se naj zveže Mursko polje in Prekmurje z Dravsko dolino, potem je gotovo edino pravilno, da se za to zvezo izbere ob Dravi mesto Ptuj, ki je upravno, gospodarsko in kulturno središče celega političnega okraja.

Občni zbor Dijaške kuhinje v Ptuj. Vršil se je v petek 3. oktobra t. l. Iz odborovega poročila posnemamo, da je dobivalo obed 15 dijakov. Dohodkov je bilo v šolskem letu 1918—19 6326 K, izdatkov pa 4450 K. Med dohodki je podpora vlade za Slovenijo 800 K, podpora okrajnega zastopa ptujskega za 1918 in 1919 po 400 K, Hranilno in posojilno društvo v Ptuj 200 K, Posojilnici v Framu in Gornji Radgoni 125 K; domači udje so prispevali 924 K, vnanji 630 K; ob pogrebu gg. župnikov Šute in Skuherskega se je nabralo 402 K, ob raznih gostijah 625 K in ob drugih prilikah 446 K; pravnice poravnave so dale 415 K; živil je darovalo okrajno glavarstvo in starši podpiranih dijakov v vrednosti 890 K. Za l. 1919—20 se je oglasilo za obed 23 dijakov. Stroški za nje, računjeni po lanskim cenam, bodo presegali 11.000 K. Odkod dobiti toliko svoto? Občni zbor je premišljal o raznih načinih in potih, po katerih bi mogli zbrati to vsoto. Društveni odbor se hoče potruditi, da zvrši svojo nalogo in upa, da ga bo občinstvo podpiralo pri njegovi nalogi. Zanaša se, da dosedanji društveni podporniki ostanejo zvesti tudi naprej, pričakuje pa, da pridejo na pomoč še mnogi drugi, ki jim srce bije za našo učečo se mladež. Pričakuje zlasti, da se spomnijo društva oni mnogoštevilni podpiranci, ki so uživali dobroto Dijaške kuhinje. Koliko morejo doseči posamezniki, ki ob primernih prilikah vzbude zanimanje za Dijaško kuhinjo, so jasno pokazali obili prispevki, ki so jih prijatelji našega dijaštva nabrali lani ob raznih gostijah, veselnicah in drugih prireditvah. V podrobnih izkazih o društvenih dohodkih, priobčenih po listih, lahko čitamo njihova imena. Tak društveni prijatelj in podpornik je Fr. Zacherl, učitelj v Ljuto-

meru. Ta je zbiral za ptujsko Dijaško kuhinjo že od nekdanj prispevkov; sedanji društveni blagajnik more zasledovati to do l. 1905, ko je on prevzel blagajništvo. Tudi lansko šolsko leto je g. Zacherl večkrat poslal zbirke za našo kuhinjo in letos je bil zopet prvi, ki se je spomnil z večjo zbirko našega dijaštva. Zato je občni zbor soglasno sklenil, da se javno izreče priznanje in zahvala g. Fr. Zacherlu za njegovo neumorno naklonjenost Dijaški kuhinji v Ptuj. Za tekoče šolsko leto se je izvolil ta-le odbor: Za predsednika dr. Fr. Jurtela, odvetnik, za podpredsednika Fr. Toplak, davčni upravitelj v p., za tajnika Anton Kolarič, prof., za blagajnika dr. Jos. Komljanec, prof., za odbornika dr. Tone Gosak in dr. Tomaž Horvat, odvetnika. Blagohotni prispevki naj se pošiljajo prosto na naslov: Dijaška kuhinja v Ptuj.

Pozor na domače živali! Brezvestneži zastrupljajo po mestu mačke s tem, da jim mečejo zastrupljenega mesa, kruha itd. Posestnike svinj, kuncev, perutnine in drugih koristnih živali opozarjamo na to neslano početje, da jih obvarujemo velike škode.

Koroške. V glasovalni od Nemcev zasedeni (Celovec z okolico) zoni B so mali posestniki in revnejši sloji apatični, da celo sovražni nemški Avstriji. Posebno pa oni, ki stanujejo izven mest in trgov. Za mesta in trga skrbi Nem. Avstrija kolikor pač more za prehrano, med tem ko tožijo po vaseh, da so dobili zadnjič moko, sladkor in petrolej od Jugoslovancov in od tistega časa nič več. Samo razni baroni, veleposestniki in uradniki onstran demarkacijske črte so še kolikor toliko navdušeni za nemško Avstrijo.

Pregled poštnih in brzojavnih pristojbin je ravnokar izšel v III. izdaji, vsebuje tudi najnovejše določbe inozemskih pristojbin, potem telefonske takse vse v jako pregledni obliki sestavljeno in popolnoma zanesljivo izračunjeno. Naroča se pri vseh poštnih uradih v področju ljubljanskega ravnateljstva, ali pri izdajatelju, višjemu poštnemu oficijalu K. Tiefengruber pri poštnem ravnateljstvu v Ljubljani. Cena pregledu je 2 kroni.

Iz Koroške. Na praznik 8. septembra je bil nabit na cerkvi v Gospi svet lepak, s katerim se pozivljajo tamkajšnji Slovenci in sicer dekan, en kanonik, trije kleriki in civilne osebe, da nemudoma zapuste Gospo sveto, ker bodo sicer na povelje vlade ustreljeni. Enega teh klerikov so pred nekaj dnevi kamenjali v Gospi sveti, smrti ga je rešil neki kmet, kateri ni dopustil, da se na njegovem posestvu človek ubije. Onstran demarkacijske črte so Slovenci v vednem strahu, da se nasilja, kakor v Gospi sveti tudi drugje ne začnejo ponavljati. V Celovcu zdaj sploh ne govorijo več, kdaj da bodo Jugoslovani zapustili Koroško, temveč se raznaša povsod, da pridejo Jugoslovani zopet v Celovec nazaj. Ljudstvo, posebno revnejši sloji, se jako huduje čez Lemischa, ki ga zove namesto Landesverweser Landesverwüster, Angererja, Laknerja in druge hujskače, ki so zapeljali Celovčane na led in jih izdali Italijanom, kateri pokupujejo še tistih par jajc in litrov mleka, kar pripeljuje slovenski kmetje iz Gospe svete v Celovec.

Kam je zginit sladkor iz trgovin? Meseca julija in avgusta so dobile uradne prodajalnice velike množine sladkorja, a danes pravijo, da nimajo nič več sladkorja. Najmanj polovico odjemalcev ni vzelo toliko sladkorja, kolikor je bilo od okr. glavarstva posameznikom odmerjeno. Revnejši sloji niso razpolagali z denarjem, da bi si kupili ves sladkor naenkrat. Ko so si zopet nekaj prislužili, šli so zopet po sladkor, a ni ga več dobiti. Kolikor sladkornih kart, toliko sladkorja, se nam je vedno reklo, a imamo še karte od avgusta in julija, a sladkorja ni. Kontrola bi bila dobra. S tem dopisom hočemo namreč opozoriti na nekatere trgovce na deželi, ki so sladkor v velikem prodajali na Hrvaško, v Maribor in verižnikom.

Vurberg. Našlo se je dne 27. septembra t. l. popoldan v koruzi pri Vurbergu truplo 70—75 let starega nepoznanega berača, ki je vsled slabosti in starosti kar na prostem umrl. Umrl je srednje velikosti, ima črno sive brke in brado, take lase, oblečen je z vojaškim perilom, črno rižasto suknjo, črnim